

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2012

Lärarytbildningen

Barns lek i förskolan

En studie av pedagogers uppfattningar om betydelsen av barns lek i förskolan

---

Författare
Mette Kristensson
Viktoria Svensson

Handledare
Laila Gustavsson

Examinator
Lena Bäckstöm

www.hkr.se

Barns lek i förskolan

En studie av pedagogers uppfattningar om betydelsen av barns lek i förskolan

---

Abstract

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers uppfattningar om betydelsen av barns lek i förskolan. Synen på lek och lärande har förändrats från 1900-talet och fram till idag, då pedagoger arbetar utifrån den reviderade läroplanen. Med pedagogers förändrade uppdrag är intresset att undersöka hur de uppfattar förändringen och förhållandet mellan lek och lärande.

Vi har utifrån tre gruppintervjuer studerat hur pedagogers uppfattningar av lek i förskolan är idag 2012 och hur de arbetar utifrån sitt uppdrag då läroplanen reviderats 2010. För att få mer kunskap till studien har vi kopplat vår litteraturred till dokumenten, barnstugeutredningen, pedagogisks dokumentation för förskola, läroplan för förskola 1998, läroplan för förskola 98/10. Utvecklingspedagogiken har används som teoretiskt analysredskap.

Studiens resultat visar att pedagogers uppfattningar om betydelsen av lek skiljer sig mellan de intervjuade förskolornas personal. Samtliga är överens om att lek är till glädje för barn och att det är roligt att leka men när det gäller kopplingen mellan lek och lärande skiljer sig uppfattningarna åt.

Ämnesord: Erfarenhet, kompetent barn, lek, lärande, omvärld och samspel.

INNEHÅLL

INNEHÅLL.....	3
1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Frågeställning.....	6
2. Litteraturoversikt.....	7
2.1 Syn på utveckling av lek i förskolan före och efter barnstugeutredningen (SOU, 1972:26+27)..	7
2.2 Lek får en ny betydelse.....	10
3. Teoretiska perspektiv.....	12
4. Metod.....	14
4.1 Genomförande.....	14
4.2 Urval.....	15
4.2 Forskningsetiskt avsnitt.....	16
4.3 Analys.....	16
4.4 Tillförlitlighet.....	17
5. Resultat.....	18
5.1 Uppfattning av lek som en leksituation eller ett lärtillfälle?.....	18
6. Analys.....	21
7.1 Metoddiskussion.....	25
7.2 Resultatdiskussion.....	25
8.1 Framtid.....	29
Bilagor.....	33

1. Inledning

Utifrån erfarenhet och reflektioner av såväl arbete i förskolan och studier vid förskollärautbildningen har frågan om lek och lärande och om hur pedagoger¹ uppfattar lek i verksamheten väckt vårt intresse. Syftet med studien är att undersöka pedagogers uppfattningar om betydelsen av barns lek i förskolan. Utifrån den tidigare forskning som vi läst förstår vi det som att pedagoger anser att barns lek är utvecklande för barn. Men hur uppfattar och arbetar pedagoger idag för att uppnå det ändrade uppdraget i Läroplanen för förskolan, Lpfö 98 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010), där ett mer ämnesspecifikt innehåll fått större utrymme.

1.1 Bakgrund

Enligt Lpfö 98/10, är uppdraget i förskolan att lägga grunden för ett livslångt lärande där verksamheten är lärorik för alla barn. Lek framhålls som viktig för barns utveckling och lärande. I lek ska barn på ett lustfyllt sätt, stimuleras och utmanas för att utvecklas och lära i förskolans verksamhet (Utbildningsdepartementet, 1998/2010). Barns lärande utvecklas och kan ske både medvetet och omedvetet i olika situationer, det innebär att barn ständigt är i en lärprocess men det är individuellt om barn förstår och är medvetet om sin lärprocess. Det har forskats mycket kring barns lek och om vad barn lär i lek. Det är utifrån forskningens utveckling om vad som är lärande som leder till att pedagoger får ett förändrat synsätt och förhållningsätt. Det leder till hur vi pedagoger bemöter, förhåller oss till barns lek och vilken syn vi har på lek och lärande som begrepp. I dag, säger forskare, att attityden och förhållandet till vad som är lärande spelar roll, vilket har förändrats under lång tid (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007). Hur begreppen lek och lärande tolkas bygger framförallt på olika synsätt och olika teorier, vilket Norén-Björn, (2003) skriver i sin sammanställning om lekforskning. Lärandet har genom tiderna förknippats med kunskap som man lär i förskolan, skolan eller genom undervisning. Lek har genom tiderna uppfattats på ett helt annat sätt. Att det är barns innersta väsen, och man beskriver att lek är barns naturliga sätt att förhålla sig till sin omvärld (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003).

I dagens förskoleverksamhet bör barn ses som kompetent och bemötas utifrån var de befinner sig i sin utveckling. Pedagoger arbetar efter styrdokument som innefattar den nya synen på barn och barns utveckling, där kommunikation, lek och lärande lyfts fram, vilket

¹ Med pedagoger i denna studie menas de som arbetar med barn oavsett utbildning.

Lillemyr (2002), samt Pramling Samuelsson och Mårdsjö Olsson (2007), tar upp i sina studier.

Lpfö 98/10 anger att det bör finnas ett medvetet användande av lek i verksamheten, för att främja barns utveckling och lärande. Barns lärande bör grundas på att det finns ett samspel mellan barn som lär av varandra och ett samspel mellan vuxna och barn då barn ska få stimulans, utmanas och ges vägledning för att öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper (Utbildningsdepartementet, 1998/2010).

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka pedagogers uppfattningar om betydelsen av barns lek i förskolan. Utifrån den reviderade Läroplanen för förskola, 1998/2010 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010) där pedagogers uppdrag förändrades är vi intresserade av hur pedagoger uppfattar förändringen och förhållandet mellan lek och lärande?

1.3 Frågeställning

Hur uppfattar pedagoger om betydelse av lek i förhållande till läroplanens förändrade uppdrag i förskolan?

2. Litteraturöversikt

Utifrån sökning på orden lek, play och lärande fann vi denna studies litteratur i [Summon@HKR](#), [Academic Search, Elite](#), [Google Scholar](#) och Libris databaser. Förskolans riktlinjer har förändrats under årens lopp och betydelse av lek har i och med detta också förändrat karaktär.

2.1 Syn på utveckling av lek i förskolan före och efter barnstugeutredningen (SOU, 1972:26+27).

Hur man uppfattar vad lek är och vilken betydelse den har, samt vilken påverkan lek har för barn är till viss del olika beroende på vilken lekteori man som pedagog utgår ifrån. Det finns olika sätt att närma sig lek som fenomen och som ger olika perspektiv som bidrar till hur pedagoger förstår och ser på barns lek. Det många teoretiker är överens om är att lek har många grundläggande kännetecken, då lek upplevs som spontan, frivillig, rolig, och har behov av ett aktivt engagemang utan tydliga mål, då lek styrs av en inre motivation och ger en känsla av kontroll (Öhman, 2011).

Utifrån den historiska synen på lek i förhållande till utveckling, ställs frågan idag 2012 hur det ska bli möjligt att kombinera barns lek och lärande, så att både låtsaslek och ett innehållsligt fokus får utrymme och erkännande i dagens verksamhet. Ljung-Djärf och Tullgren (2011), argumenterar för att användandet av ett vidgat lekbegrepp kan vara en metod för pedagoger i förskolan att bemöta och hantera lek i framtiden. Deras idé om ett vidgat lekbegrepp, innebär att lek ses i ett större sammanhang där lek innefattar låtsaslekar, regellek, spel, skapande verksamhet, upptäckande och forskande. De definierar lek med att den förutsätter barns lust, engagemang, kreativitet, motivation och engagemang (Ljung-Djärf & Tullgren, 2011).

På 1900-talets början fanns ingen läroplan för förskolan. Fröbel (1995) Friedrich Fröbel 1782-1852 var en tysk pedagog samt en av förgrundsfigurerna för den svenska förskolan. Han menar att barn bar möjligheterna inom sig, men skapelsen var därmed inte fullbordad, utan varje människa måste aktivt förverkliga sin egen utveckling, som den en gång var given. I människan finns därför en inneboende drift att vilja skapa. För barn är lek det viktigaste uttrycksmedlet för denna inre skapardrift. Han ser på lek med stort allvar och djup betydelse, och att leka ses som en drift hos barn, en drift som vuxna bör understödja. Fröbel menar att lek är vår framtid, han beskriver det i likhet med ett frö som måste vårdas och utvecklas, att det är något man inte kan skada utan hela tiden måste vårda för att det ska kunna växa och bli

en kraftfull planta. Han beskriver hur lek är betydelsefull för barns utveckling, att den framträder under barns självverksamhet som ett uttrycksätt av det inre och ger barn sitt nödvändigaste behov. ”Ty hela människan utvecklas under lekarna och visar sig i sina finaste anlag, i sitt inre väsen” (Fröbel, 1995, s. 56).

Barnstugeutredningen (SOU, 1972:26+27), och Pedagogiska programmet för förskola (SOU, 1987:3), var de två första råd och hänvisnings dokument som lede till en lag om allmän förskola och de är utformat av Socialstyrelsen. Barnstugeutredningen (SOU, 1972:26+27), grundar sig på Jean Piagets (1895-1980) och Erik Homburger Erikssons (1902-1994) tankar om lek och barns utveckling. Enligt Piaget är barns lek det de har lärt sig och det som de vill befästa. Enligt Piagets utvecklingsteorier följer lek utvecklingen generella stadier för hur barn är och vad deras lek är i olika ålderstadier, vilka bygger på barns känslomässiga utveckling, sociala utveckling, och intellektuella utveckling. Enligt Eriksson är det ett sätt att läka sig själv och med lek bearbeta de händelser som de själva upplevt. Därför behöver lek vara fri från vuxnas inblandning. Pedagogen ska skydda och värna om lek utifrån en passiv roll. Hjort (1996) och Knutsdotter Olofsson (1996), anser i sin forskning, att pedagoger ska främja lek genom att stimulera och uppmuntra samt inte avbryta barns lärande och utveckling i lek. Enligt Barnstugeutredningen (SOU, 1972:27) rekommenderas att barn är i syskongrupper från cirka två och ett halvt år till sju och ett halvt år. Barn i denna ålder utvecklas då de samspelar med andra barn och får möjlighet till att själva utvecklas då de är i samspel med kamrater. Här utvecklas barn socialt och psykologiskt, genom att barn själv konstruerar utveckling med hjälp av kamrater i lek. Medan yngsta barn, från sex månader och upp till cirka två och ett halvt år, skulle vara i egen grupp så kallad småbarnsgrupp, eftersom barn i denna ålder har en begränsad social förmåga med varandra, det vill säga deras lek är ensamlekar och parallellekar.

I Pedagogiskt program för förskola (SOU, 1987:3) skrivs det att omsorg och fostran är viktigast och lek och lärande ligger i bakgrunden. Fortfarande anser man att barngruppen är viktigast, men man fokuserar jämnåriga kamraters betydelse mer för barn utveckling inom det sociala och psykologiska området, än som tidigare att det var äldre barn i gruppen som var viktigast. Barn ska bli socialiserade genom växelspel mellan barn och omgivning, därför ska vardagsaktiviteter med tematiskt arbetsätt genomsyra verksamheten (SOU, 1987:3). Ett sätt att se på betydelsen av barns lek är enligt, Lindqvist (1997), att barns lek hör ihop med barns sätt att förhålla sig till sin omvärld och att skapa mening i lek på ett lustfyllt sätt. I Lpfö 98 (Utbildningsdepartementet, 1998), som är den första målstyrda läroplanen för förskolan, skrivs nya riktlinjer. Här beskrivs att lek och lärande är en viktig del, medan fostran och

omsorg betonas mindre. Man ser på barn med lyhördhet och som ett barn med en social kompetens, där barn är kapabla att forma sitt eget liv. Verksamheten ska utgå från barns erfarenhetsvärld, motivation, intresse och drivkraften av att söka sina egna kunskaper. Enligt Johansson och Pramling Samuelsson (2007) är barn nyfikna och intresserade av lek och kan i det utveckla sitt lärande, det är pedagogers uppgift att knyta samman dessa begrepp.

Lek och lärande kräver en likvärdig position i lärares meningsskapande och måste tillåtas att omväxlande utgöra förgrund och bakgrund i den pedagogiska verksamheten, utan att den ena dominerar den andra (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.223).

I Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet 1998/2010) skrivs att barn söker sin kunskap genom socialt samspel, utforskande, skapande och genom lek. Det är i samspel med andra, där de iakttar och reflekterar som de utvecklar sin kunskap. I ett konkret sammanhang med tematiskt arbete förväntas barns lärande ske från helheten till delarna. Barn ska också ges möjlighet att skapa förståelse för sitt eget lärande. I den reviderade läroplanen Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet 1998/2010) har ett kapitel tillkommit där bland annat innehåll av lek ska utvärderas, reflekteras över och möjliggöra en utveckling för barn. Detta för att pedagoger ska utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för barns lärande.

Hjort (1996) menar att förskolans verksamhet var uppdelad i vuxenstyrda aktiviteter, rutinsituationer och fri lek, där pedagoger hade som råd och hänvisning till måldokumentet utifrån det Pedagogiska programmet (SOU 1987:3). Fri lek finns det utrymme för när barn inte ska delta i aktiviteter som den vuxna planerat. Fri lek är snarare ett organisatoriskt begrepp och handlar kanske först och främst om att det är den vuxne som anser sig vara fri från barn, fri från ansvar, fri från involvering och fri från krav på löpande reflektion, tolkning och handling. Det är den vuxne som använder begreppet fri lek, och det är den vuxne som bestämmer var och när den skall äga rum (Hjort, 1996). Även Knutsdotter Olofsson (1996), menar att pedagoger inte planerar och ger tid för lek fastän de säger att lek är viktigt i barns utveckling. Forskning visar att själva ordet fri lek kan missförstås då pedagoger menar att de i barns fria lek kan hålla sig passiva och bara ingripa om barns lek urartar. Detta kan bidra till att barns lek blir kortvarig, stereotypisk och att dess djup, den utvidgade kunskapen samt kvalitén kan gå förlorad (Öhman, 2011). All lek är fri, vare sig det är fri lek eller vuxen-ledd lek, eftersom det är en spontan handling, som är fri från prestation anser Knutsdotter Olofsson, (1996). Däremot anser Tullgren (2003), att ingen lek är fri utan snarare att den styrs för mycket av vuxna för att normalisera barn till att bli en god vuxen. Hennes forskning visar

att under pedagogers deltagande i lek sker en dold styrning mot god familjär lek och mot att barn av fri vilja ska välja det goda. Lindgren (2002), sammanfattar förändringen av synen på lek, genom att den först sågs som en förnöjsam och därmed onyttig aktivitet som barn roade sig med, vilket har förändrats till en aktivitet som används för att ge legitimitet åt lärande i förskolans vardag.

2.2 Lek får en ny betydelse

De två senaste dokumenten från förskolan, Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet 1998), och den reviderade läroplanen Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet 1998/2010), är utformad av Utbildningsdepartementet. Genom förändringen från Fröbel på 1800-talet, till Pramling Samuelsson på 2000-talet, förekommer det en varierande syn på barns lärande. Det tycks som att förskolan är i en brytningstid vad gäller synen på lärande, när man i dag, 2012 ser oskiljaktigt på personlighetsutveckling och kunskapsutveckling (Thulin, 2006). Förr talades det om att barn får kunskap och lär på liknande sätt utifrån utveckling och mognad, om än utifrån olika livsvärldar och erfarenheter. Från 2000-talet cirka, talas det om att kunskap och lärande måste ses utifrån barns erfarenheter, sociala och kulturella livsvärld där samspel, kommunikation och hur lärandesituationen erfars har betydelse (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007). Pramling Samuelsson och Mårdsjö Olsson (2007), fann tre olika sätt att se på barns lärande: 1) Pedagoger som tror på barns förmåga och tar tillvara barns syfte, samt gjorde dem delaktiga i sitt eget lärande. 2) Pedagoger som ser på barn efter dess mognad, där förmåga och oförmåga syns i kunskap och produkt, där verksamhetens innehåll anpassas efter barns mognad. 3) Den sista gruppen pedagoger som straffar och belönar barn på olika sätt för att barn ska lära sig.

Lillemyrs forskning (2002), visar att lek är viktig för barn i åldrarna 0-12 år. Framför allt är det viktigt på grund av det egenvärde det har för barn, och för att den har grundläggande betydelse för barns lärande och utveckling. Williams (2006) menar att lek är viktig i ett samlärande där barn lär av varandra oavsett ålder och skapar gemensam kultur, där miljön och pedagogers agerande har betydelse för vad barn lär. Därför krävs det aktiva och lyhörda pedagoger för att hjälpa barn i deras lärprocess eftersom lek inte är fri från rangordning, makt och positioneringar (Johansson, 2003). ”Utifrån läroplanens perspektiv, ses pedagogen som ett redskap för att delta genom att stödja och utveckla barnets lärprocess” (Tullgren, 2003, s. 21). I en studie undersöks hur man ser på lek och lärande i olika länder och kulturer, det poängteras hur viktig lek är för barnets lärande och att det är betydelsefull redan hos yngre

barn, då de tidigt visar intresse för lek. Det är i förskolan och skolan som barn i verksamheten dagligen utvecklar sin sociala värde, de utvecklar det sociala samspelet, sin sociala identitet, tillhörighet och uppförande. Studien visar att barn i hela världen använder lek och att lek och lärande är en viktig del. Resultatet visade att man i världen ser positivt på lek som lärande (Lillemyr, Søbstad, Marder & Flowerday, 2011).

Johansson (2003) menar att pedagoger bör arbeta med barns lärande genom att hjälpa barn att bli medvetna om vad de kan och vad de har lärt sig. Det gäller att få barn att upptäcka att de har förmågor att lära. Detta sätt att förhålla sig till barns lärande är mindre vanligt, enligt Johansson (2003). En strategi som pedagoger kan använda för att stödja barns lärande är att se och förstå det barn gör som lärande. Poängen är att studera barns aktiviteter och på så sätt försöka upptäcka och förstå deras lärande. Pedagogers angreppssätt är olika. Dokumentationer hjälper de vuxna att upptäcka barns lärande, ett annat sätt är att avvakta och iaktta. Pedagoger strävar efter att se vad barn håller på med och undviker att direkt gripa in. Utgångspunkten är att barn är meningskapande och har viktiga saker för sig som handlar om upptäckter och lärande (Johansson, 2003). Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003), menar att det är pedagogers uppgift att synliggöra barns olika idéer och tankar om samma fenomen, vilket Williams (2006), håller med om. Williams betonar även vikten av samspel och kommunikation med andra barn där miljön och klimatet i gruppen främjar detta. Genom att ge lek tid, utrymme och delta i lek på dess villkor och inte föra in innehållsinslag som ligger utanför lek tema, exempel hur många klossar har du? utan svara på barns frågor och ge input på vad barn undersöker i lek, det vill säga ett vidgat lekbegrepp (Ljung-Djärf & Tullgren, 2011).

3. Teoretiska perspektiv

Resultaten i denna studie analyseras utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv, vilket är en förskolepedagogik som är utvecklad av förskollärare och bygger på en teori om barns utveckling och lärande i förskolan (Pramling Samuelsson & Mårdsjö Olsson, 2007).

Pramling Samuelsson och Mårdsjö Olsson (2007) och Pramling, Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) hävdar att enligt utvecklingspedagogiken är lek och lärande oskiljaktigt i barns värld och de ser på utvecklingspedagogiken med ett innehåll av strävansmål. Redan i förskolan ska pedagoger medvetet sträva efter att utveckla specifika värden, normer, färdigheter, kunskaper och att barn får en förståelse för sin omvärld. Det är barns individuella erfarenheter som styr i både lek och lärande, den vuxna uppfattar och bemöter barn utifrån deras erfarenheter, intressen och det som varje barn vill utveckla. Barn skapar förståelse utifrån vilka tidigare erfarenheter barn har, erfarenhet skapas i relationer mellan barn och omvärld (Pramling Samuelsson & Mårdsjö Olsson, 2007).

De begrepp som framförallt kommer att användas i analysen är omvärld, kompetent barn, samspel, lek, lärande och erfarenheter.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) menar att lek är en viktig grund för barns lärande då barn utvecklas spontant och agerar på ett kommunikativt sätt. För barn handlar lek inte om att lära sig något utan det är i lek som barn får möjlighet att erfara det som de förväntas lära sig. De blir engagerade och löser problem utifrån vad som sker i omvärlden. Man beskriver att det inte är erfarenheten i sig som är det centrala utan vad erfarenheten har gjort för att barn ska erfara, uppfatta se och urskilja, då det är det som barn lär. Medvetande och tänkande är alltid ett medvetande eller tänkande om något och det är just hur detta något gestaltar sig i barns perspektiv, som förskolan ska arbeta med. Syftet med utvecklingspedagogiken är att utveckla tankestrukturer i medvetandet om olika fenomen i barns omvärld. Barn förväntas sedan utveckla vidare förståelse för och bygga sin kunskap utifrån de olika fenomenen. Pedagogiken strävar efter att lära barn att lära, bli medvetna om sitt lärande och att bli bättre skickade att förstå sin omvärld. Barn ses som kompetent, det vill säga att pedagogen tror på att barn föds med en vilja och strävan att upptäcka och förstå sin omgivning. Barn ses som kommunikativ genom att redan som liten påverka och påverkas av omgivningen (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003). Utvecklingspedagogiken utgår ifrån att barn lär sig genom att leka och vara aktiva med medlöpande pedagoger som fångar situationen, utmanar barn i att tänka, reflektera och uttrycka sig samt tar tillvara idéer och frågeställningar barn har (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2003). De är

övertygade om att lek förekommer inom alla pedagogiska inriktningar, men kan utifrån olika teorier tolkas på olika sätt där den antingen är lärande eller bara ses som lek av pedagoger.

Enligt Pramling Samuelsson (2009) förväntas det av pedagoger att kunna förhålla sig, ha kunskaper och skapa förutsättningar för barns meningsfulla lärande. Pedagoger ska synliggöra barns erfarenheter som leder till att barn utvecklar en förståelse för sin omvärld. Pedagoger ska se barn som en helhet och att alla delar av barns utveckling är betydelsefull.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) anser, att pedagogers roll är lika viktig antingen man ser till lek eller lärande. Det är kommunikation, stöd, inspiration och att uppmuntra barns egna idéer som är lika viktiga faktorer för barn i deras process att förstå sin omvärld, oavsett om det är i en lek eller lärsituation. Uppdraget för pedagoger är att leda och utmana barn i sin utveckling, samt att ha förmågan att följa och sträva efter uppdraget i läroplanen, pedagoger ska utgå från barns tankar om innehåll.

Läraren måste både ha en intention om vad barn skall lära sig och kunna upptäcka det i barnens agerande, på så sätt blir lek och lärande en integrerad helhet i förskolans pedagogik (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003, s. 213-214).

4. Metod

För att få kunskap till studien har vi kopplat vår litteraturredel till dokumenten. Utvecklingspedagogiken har används som teoretiskt analysredskap. Studien är kvalitativ vilket ger en bred tolkningsmöjlighet utifrån de intervjuades ord, tankar och reflekterande kring lek (Denscombe, 2006).

4.1 Genomförande

I vår litteraturredel redogör vi för att vi har läst in oss på studier om lek och lärande som vi sedan har kopplat till dokumenten: Barnstugeutredningen (SOU, 1972:26+27), Pedagogiskprogrammet för förskola (SOU, 1987:3), Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998), och den nu gällande reviderade läroplanen, Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet 1998/2010). I diskussionen har vi sedan kopplat pedagogers resultat till dessa dokument, samt till studier om lek och lärande.

Vi valde att genomföra gruppintervju därför att genom gruppintervjuer interagerar pedagoger med varandra, vilket kan leda till diskussioner som kan ge fylligare svar och tillåta pedagoger att bemöta varandras synpunkter och svar. En gruppintervju hjälper framför allt till med att avslöja överensstämda uppfattningar (Denscombe, 2006). Vi är medvetna om riskerna med gruppintervju då tysta personers synpunkter eller de oacceptabla uppfattningarna inte kommer fram. Det är intervjuarens ansvar att informanterna vågar uttrycka sina åsikter samt känner trygghet under intervjun (Kvale, 1997). Gruppintervjuerna spelades in, då en ljudupptagning ger en permanent dokumentation av det som sägs i intervjuerna. Ljudupptagningar är enligt Denscombe (2006) en standardmetod för att fånga in intervjudata och kan enkelt kontrolleras av andra. Arbetslagen har intervjuats samtidigt av oss båda. En av oss kunde leda intervjun och den andra gjorde fältanteckningar. Detta för att bandinspelning endast fångar det talade ordet och inte kroppspråk och kroppsuttryck (Denscombe, 2006). De tre arbetslagen har fått exakt samma intervjufrågor. Intervjuerna har gjorts på pedagogernas arbetsplats för att de skulle känna sig trygga i sin egen miljö, vilket förespråkas av Stukát (2010). Vi valde därför att besöka arbetslagen på deras arbetsplats så de skulle känna sig trygga med att vara i sin miljö vid intervjutillfället. Intervjuerna transkriberades och vi har gjort ett medvetet val i utskriftsarbetet, där de talade orden ”snyggas upp” för att bli skriftligt begripligt för läsaren enligt Denscombe (2006). Genom att först göra två enskilda provintervjuer fann vi att intervjufrågorna gav relevant information utifrån studiens syfte. Provintervjuerna redovisas inte eftersom de inte var gruppintervjuer. De inspelade intervjuerna har avlyssnats och skrivits ner, därefter har intervjuerna klippts ut i meningar och

sammanställt efter våra ämnesord för att lättare kunna analyseras. Fältanteckningarna består av en kortfattad text med stödord över hur respondenternas kroppspråk och kroppsuttryck var vid intervjutillfället. Detta har varit till hjälp för oss då vi diskuterade och analyserade deras svar.

4.2 Urval

Vi valde ett subjektivt urval av förskolor vilket betyder att förskolorna har handplockats för undersökningen. På respektive förskola valdes respondenterna slumpmässigt. Ett antagande är att de troligtvis ger det värdefullaste data om det aktuella forskningsämnet (Denscombe, 2006). Handplockningen är gjord då vi tror att förskolorna arbetar efter olika specialiseringar, detta för att få fram pedagogers olika uppfattningar av leken i förskolan. På tre förskolor har vardera ett arbetslag, bestående av tre pedagoger som arbetar tillsammans, bokats för intervju. Vid två av intervjutillfällena var det två respondenter som deltog då den tredje var sjuk. Dessa intervjuer ingår i resultatet, då vi anser att vi fick tillräckligt med data för vår studie. Respondenterna har först vid intervjutillfället fått veta att studien handlar om pedagogers uppfattning om leken i förskolan, detta för att få del av deras spontana tankar i området. I studien har två forskare och sju respondenter deltagit.

Tabell 1 Beskrivning av de tre olika förskolorna, pedagoger, utbildning och examensår

Förskola 1	Personal	Utbildning/Examensår
Förskolan Slottet ligger på landet, har ett mindre antal djur. Det finns många små rum med ett stort i mitten och en lummig uteplats med vy över åkrar o fält.	Siv ¹ Stina	Förskollärare/2008 Förskollärare/1993
Förskola 2	Personal	Utbildning/Examensår
Förskolan Tornet ligger i utkanten av en mindre ort. Miljön inomhus är stora öppna ytor avdelade med hyllor. Det finns ett mindre kuddrum samt ett dock-rum. Utomhus finns två gårdar, varav en har en mindre skog.	Tove Tilda Terese	Förskollärare/1997 Montessori/folkhälsovetare/2005/2006 Förskollärare/2009
Förskola 3	Personal	Utbildning/Examensår
Förskolan Borgen ligger i en mindre ort. Det är en äldre tvåvåningsvilla med mycket bevarat från 1600 – talet. Det finns många olika rum, några mindre och några större och öppnare ytor.	Birgitta Britt	Förskollärare/1990 Förskollärare/1996

¹ De fingerade namnen på pedagoger har getts samma begynnande bokstav som förskolan de arbetar på för att underlätta för läsaren.

4.2 Forskningsetiskt avsnitt

Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer har följts, information- samtycke-konfidentialitets- nyttjandekravet. Respondenterna blev informerade om undersökningens syfte, för att följa informationskravet. Respondenterna tillfrågades och har blivit informerade om att intervjun är en gruppintervju, att deltagandet är frivilligt, samt att intervjun spelas in och kan avbrytas om någon respondent så önskar, genom detta har vi följt samtyckeskravet. Förskolorna och respondenternas namn är fingerade av etiska skäl för att inte röja källan och intervjuerna hanteras konfidentiellt vilket gör att vi följer konfidentialitetskravet. Respondenterna informerades även om att deras information endast kommer att användas till denna studies och raderas efter att studien godkänts enligt nyttjandekravet.

4.3 Analys

Vi har tillsammans lyssnat på intervjuerna, transkriberat och analyserat respondenternas samtliga svar. Vår litteraturöversikt har hjälpt oss att analysera mot ett utvecklingspedagogiskt perspektiv och våra ämnesord. Totalt hade vi tjugo sidor text från de transkriberade intervjuerna. Analysen är gjord i två steg: utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv och de ämnesord som valts att utgå ifrån som är, omvärld, kompetent barn, samspel, lek, lärande och erfarenheter, och analyserad utifrån intervjuerna och forskningsfrågorna.

4.4 Tillförlitlighet

Med en kvalitativ undersökning ska man vara medveten om att forskarens ”jag” spelar roll i analysen eftersom det är den intervjuades erfarenheter, tankar och känslor i ett socialt sammanhang som skrivs ner och tolkas i analysen (Denscombe, 2006). Fältanteckningarna tillförde oss att lätt kunna återblicka till den kortfattad text med stödord över hur respondenternas kroppspråk och kroppsuttryck var vid intervjutillfälle och finns förvarade hos forskarna. Dessa har varit till hjälp för oss då vi diskuterade och analyserade deras svar. Inspelning anses öka tillförlitligheten eftersom informationen kan lyssnas på flera gånger, vilket gör att man kan finna ut information som kan gå förlorad vid intervjutillfället. För att bidra till resultatets trovärdighet återfinns excerpt i resultatdelen.

5. Resultat

Syftet med studien är att undersöka pedagogers uppfattningar om betydelsen av barns lek i förskolan. Eftersom pedagogers uppdrag har förändrats då läroplanen reviderades, är det av intresse hur pedagoger uppfattar det förändrade uppdraget och deras uppfattning i förhållandet till lek och lärande? Resultatet presenteras utifrån forskningsfrågan som rör uppfattningen av leken.

5.1 Uppfattning av lek som en leksituation eller ett lärtillfälle?

Då det är att undersöka pedagogers uppfattningar av barns lek i förskolan som är syftet med vår studie har vi fokuserat på hur pedagoger på tre förskolor ser på lek och lärande som begrepp. De intervjuade på Slottet och Tornet uttrycker att lek och lärande ses som två skilda begrepp, då betydelse av barns lek är lek för barnet, inte att lära sig något. Stina påpekar med att berätta att det i lek inte finns något lärande på samma vis.

Barnet kan ju leka och det är det är oftast jättebra lek som de har själva men där kommer inte lärandet in på samma sätt (Stina).

På förskolan Tornet uppfattas det också att lek och lärande ses som två skilda begrepp och det framkommer i resultatet när Tilda beskriver att när barn har lärt sig något så kan de sedan befästa lärande i lek. Man lär sig vid ett tillfälle men i lek kan barn befästa det de lärt sig.

Om de har tränat på någonting eller lärt sig något så befäster de gärna det i lek (Tilda).

Intervjuade på förskolan Tornet uppfattar att barn inte får uppleva hur det självständigt lär i lek, då den vuxna deltar. Alla tre intervjuade pedagoger på Tornet instämmer i att barn på egen hand lär sig att ta egna initiativ, utvecklar en kreativ förmåga, turtagande, självständighet och lär sig att vara med andra människor med en vuxen som observerar och går in vid destruktivt beteende.

Jag tror det är viktigt att barn inte alltid blir styrda (Tilda).

Intervjuade pedagoger på Borgen ser på lek och lärande som en helhet. De anser att barns hela livsvärd är viktig för lärprocessen. Det gör att de även vill vara ett komplement till hemmet och erbjuda barn exempelvis naturvetenskapliga material. Resultatet visar att pedagoger på Borgen uppfattar och ser på sitt uppdrag med andra ögon efter att läroplanen reviderats.

Idag ser man på det med helt andra ögon och på lek med helt andra ögon. Det är ett ständigt lärande (Britt).

Vad som är ett lärtillfälle för barn anser intervjuade på Slottet och Tornet är när de vuxna visar eller benämner lärandet i lek. Exempelvis säger Tove att matematik är lättare att lära in om man gör lärandet till en lek. Resultatet visar här på hur förskolorna Slottet och Tornet inte bara ser på lek och lärandet som två skilda begrepp utan att deras uppfattning av ett lärtillfälle är beroende av att den vuxna lär ut. De intervjuade på Borgen anser däremot att lärande sker i barns lek i samspel med andra och i ett lustfyllt lärande. Borgens pedagoger beskriver även hur de låter barn utföra lek själva och lär i samspel med varandra men att de hela tiden finns närvarande och observerar barns lek och det de lär.

Annars lämnar vi barn själva i lek. Inte lämnar, det finns våra ögon och öron där men barn får lära sig i samspel med andra (Britt).

Britt och Birgitta är överens om att det är pedagoger som förbereder miljön och materialen för att barn ska kunna lära sig på ett lustfyllt sätt, när de vill under dagen.

Lärande och lek är ett, inte två skilda saker. Lek är en del av livet och man kan inte göra något utan att lära sig någonting (Britt).

När intervjuade pedagoger på förskolorna berättar om en leksituation så är de alla överens om att det är en glädje för barn och att det är roligt med lek. I lek bearbetar barn sina händelser och de erfarenheter som barn har med sig. Resultatet visar åter igen på hur Slottets pedagoger uppfattar lek och lärande som två skilda begrepp och att det är när den vuxen deltar som barn utvecklas. Stina benämner att barn lär av sina erfarenheter i lek men menar att det är när den vuxen vägleder som barn utvecklas.

Man lär ju sig av erfarenhet i lek men är man där som vuxen, som om vi kopplar tillbaks till förra frågan så kan man vägleda och utveckla de hela tiden (Stina).

Intervjuade pedagoger på Borgen uttrycker att barn utforskar livet och världen genom lek. De uppfattar barns utforskande av sin omvärld som både lektillfälle och ett lärtillfälle.

Det är ett sätt att utforska, att lära sig livet och utforska hur saker går till, hur allt hänger ihop, hur fungerar det, det måste jag prova. Det är ju lek, vi kallar det lek men det är att utforska livet och världen (Britt).

Intervjuade på Slottet och Borgen är eniga om och anser att det inte är alla barn som vet hur man agerar lek eller hur man gör i leksituation tillsammans med andra. Det vill säga att vissa barn behöver hjälp med att tolka och visa leksignaler. I vårt resultat utifrån detta så tolkar vi att pedagoger på Slottet och Borgen har fått en kunskap utifrån Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet 1998/2010), då pedagoger förhåller sig till uppdraget genom att hjälpa och stimulera barn till lek.

Jag tänkte just på det här att alla har ju faktiskt inte lek i sig (Siv).

Intervjuade pedagoger på förskolorna Slottet och Borgen vill skapa förutsättningar för de barn som inte ”har leksignaler naturlig i sig” genom att vara aktivt och delaktig som vuxen i barns lek, för att ge leksignaler. Siv beskriver deras arbetsätt som annorlunda mot andra förskolor då deras mål är att delta i barns lek som mormor och andra roller. Stina trycker också extra på hur viktigt deras måluppfyllelse utifrån Lpfö (utbildningsdepartementet 1998/2010) är.

Det är där hela tiden när man är vuxen i lek man har ju gränssättning och hela den biten med när man är där (Stina).

På förskolan Borgen ser de intervjuade pedagoger sig själva som stöttepelare som ger leksignaler när det behövs och stimulerar och utvecklar barn i lek. Britt beskriver hur man som pedagog förbereder miljön med material, där barn själva har inflytande över när de vill använda olika material. Det är en fri tillgång och finns i miljön när det passar varje barn.

Det är det lustfyllda lärande som ska gälla (Britt).

6. Analys

I detta stycke presenteras analysen dels utifrån frågeställningen. Hur uppfattar pedagoger om betydelsen av lek i förhållande till läroplanens förändrade uppdrag i förskolan? Och utifrån utvecklingspedagogikens begrepp erfarenhet, kompetent barn, lek, lärande, omvärld och samspel.

6.1 Förändringen av uppdraget

Hur vida pedagogers uppfattning om lek har ändrats efter att läroplanen reviderades 2010 så säger Stina och Siv att man tänker lite mer utifrån läroplanen och då framförallt i de nya tilläggen och måluppfyllelsen. Ser man till utvecklingspedagogiken (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003) så innehåller den strävansmål efter att utveckla specifika värden, normer, färdigheter och kunskaper hos barn. Den förändring som har skett hos pedagoger är att de arbetar mer mot att barn ska lära sig på ett lustfyllt sätt under dagen. Oavsett om det är i lek eller när pedagoger aktivt strävar efter lärande hos barn, så är det utifrån barns eget intresse och individuella erfarenheter som styr hur pedagoger bemöter barn. Det framgår i en av intervjuerna att efter läroplanens revidering så arbetar man med arbetslagsplaneringar där man reflekterar över barns lärande i den dagliga verksamheten. Detta är troligtvis en förändring som skett efter att läroplanen reviderats och där förskollärares uppdrag är att reflektera.

6.2 Lek

Lek finns i alla pedagogiska inriktningar men det är olika hur pedagogers uppfattningar om lek som lärandeaktivitet eller som lekaktivitet. På förskolan Borgen tror intervjuade pedagoger att uppfattningar om lek har ändrats tidigare än läroplanen reviderades. De tror att man idag ser på lek med helt andra ögon. Det är ett ständigt lärande i leksituationer och utifrån utvecklingspedagogiken så är lek och lärande oskiljaktiga för barn i deras värld. De intervjuade på Borgen säger även att det inte längre är i planerade situationer som ”samling” och ”tema” som barn lär utan det sker hela tiden i en lustfylld lek. Dessa pedagoger använder lek som ett redskap för att följa uppdraget och målen utifrån läroplanen. Oavsett om det kallas ”fri lek” eller inte så handlar det inte om att lära sig något utan det är i lek som barn får möjlighet att erfa det som de förväntas lära sig. De blir engagerade och löser problem utifrån vad som sker i omvärlden. Alla pedagogerna som intervjuades anser att lek är viktigt och att den är ”fri”, fri lek tolkas på tre olika sätt av de som intervjuats.

1. Den kan vara fri, då barn får välja aktivitet under hela dagen där en vuxen är närvarande, stimulerar och vägleder.
2. För andra pedagoger betyder fri lek att barn oftast väljer vad de vill leka och med vem, men de vuxna är närvarande och lär hur lek ska gå till. För dessa pedagoger blir lek ett redskap där vuxna eller något annat barn som kan mer ska lära ett annat barn att bli socialiserat och följa samhällets normer genom detta arbetssätt följer dessa pedagoger läroplanen.
3. En tredje uppfattning som förekommer är att barn har fri lek när de vuxna inte är delaktiga. Dessa pedagoger ser på lek som något bara barn gör och kan, och de vuxna observerar så att inga destruktiva lek sker. Intervjuade pedagoger på Tornet är alla överens om att när man styr så är det inte fri lek längre och att man genom observationerna av lek lättare kan se vilka utmaningar och material man ska presentera för ett barn efter dess intresse och mognad i den styrda verksamheten. Det framkommer i intervjun att intervjuade pedagoger på Slottet och Tornet anser att lek framför allt är viktig för att barn ska bli socialiserade och lära sig demokrati, vilket barn gör i lek och bearbetar sin vardag. Enligt utvecklingspedagogiken är det av betydelse hur den vuxne uppfattar och bemöter barn utifrån barns intresse och erfarenhet i deras lärprocess.

6.3 Lärtilfälle

Vad som anses vara ett lärtilfälle är när barn befäster något i lek, har roligt, är intresserade och upplever lek som lustfull. Lärande sker också när miljön är anpassad så att barn ska kunna utvecklas i verksamheten när de själva vill. För att skapa lärtilfälle har två av förskolorna visat hur de förbereder och anpassar miljön för att stimulera eller styra mot målen i läroplanen. Vilket överensstämmer med hur utvecklingspedagogiken förväntar sig att pedagoger ska kunna förhålla sig och skapa förutsättningar för ett meningsfullt lärande. Förhållningsättet leder till att lek och lärande är integrerat till en helhet, där man ser på barn som en helhet, där hela deras utveckling är betydelsefull. Det har i studien framkommit att de tre förskolorna har skilda förhållningsätt till lek och lärande. Vår tolkning är att Slottet har ett starkt och nära förhållningsätt till lek, där den vuxna deltar, samt att de ser lek och lärande som två skilda saker. På förskolan Tornet är pedagoger eniga om att det är lättare att lära ut bland annat matematik genom lek. För dessa pedagoger sker lärande hos barn när vuxna stimulerar eller styr genom att erbjuda material. På förskolan Borgen ses lek och lärande som en helhet, I vår analys vill vi poängtera att skillnaderna kan bero på de olika inriktningarnas

arbetsmetod som förskolorna valt att styra sin pedagogik efter i förskoleverksamheten. Enligt utvecklingspedagogiken skapas lärande genom närvarande och stimulerande pedagoger.

6.4 Omvärld och erfarenhet

Intervjuade pedagoger förhåller sig på olika sätt till barns lek, då intervjuade pedagoger på Slottet verkligen är med i barns lek. De deltar i lek och alla har en roll. Tanken är att det ska ge något, fungera, utvecklas och föras framåt. Det sägs i Slottets intervju att barn har fri lek tillsammans med en vuxen. Pedagogers roll är lika viktig antingen man ser till lek eller lärande. Syftet med utvecklingspedagogiken är att utveckla tankestrukturer i barns medvetande om olika fenomen i deras omvärld. Det förväntas sedan att barn ska utveckla en vidare förståelse och även bygga sin kunskap på de olika fenomenen utefter sina erfarenheter. Pedagoger på Slottet strävar efter att lära barn att bli bättre lämpade att förstå sin omvärld. Ibland styr den vuxne på Slottet vilka barn som ska leka och vad barn ska leka, för att den kombinationen av barn möjligen utvecklar varandra. Här betonas hur barn skapar förståelsen utifrån vilka erfarenheter det har, att erfarenheten skapas i samspel med andra barn och deras omvärld. Pedagoger på Slottet betonar även hur barns lek utgår från erfarenheter och hur pedagoger kan delta för att hela tiden vägleda och utveckla barn. Till skillnad från Tornet som också ser barn lek utifrån deras erfarenheter och vad de upplever i sin omvärld, men där pedagoger inte tar tillfället att utveckla barn, utan istället anser att de ska få leka ostört. Pedagoger på Borgen ser till barns hela omvärld och erfarenheter och vill därför vara ett komplement till hemmet. Borgens intervjuade pedagoger uttrycker även att miljön runt barn har betydelse, att barn ska ges tid och ha inflytande över sin dag på förskolan genom att de själva får bestämma vad de vill göra och när de vill göra något. Det är barns individuella erfarenheter som styr i lek och lärande samt att det är pedagoger som bemöter utifrån barns erfarenheter vilket framkommer av intervjuerna på Borgen. De pedagoger som ser på lek och lärande som två skilda begrepp tar inte fullt ut till vara på barns erfarenhet i deras lärande. Inom utvecklingspedagogiken betonas att pedagoger ska ta tillvara barns erfarenheter, idéer och olika lösningar och skapa förutsättningarna för barns meningsfulla lärande. Borgens intervjuade pedagoger menar att det är barn som lär något i lek hela tiden oavsett vad vi vuxna kallar det. Lek är en viktig grund för barns lärande, barns lek är inte för att lära sig något utan snarare att ge barn möjlighet till att erfara det som förväntas att de ska lära, barn blir intresserade och löser problem utifrån vad som sker i deras omvärld. Det är inte kunskapen i sig som är det viktigaste, utan det är vad kunskapen har bidragit till att barn erfar, uppfattar, ser eller urskiljer då det är detta som barn lär.

6.5 Samspel

Hur pedagoger uppfattar och bemöter barns samspel skiljer sig åt på de olika förskolorna. Deras olika uppfattningar och bemötande kan tolkas utifrån att pedagogers syn på vad barn ska lära i lek är olika. Därav blir även deras förhållningsätt i bemötandet av barn olika. Intervjuade pedagoger på förskolan Borgen utgår från helheten där barns lek i samspel, men även lek med något material då den vuxne har ett ”medvetet tänk” på barns lek med i sina planeringar. Det är barns lärprocesser som styr och pedagoger avbryter inte barns lek och lärande utan finns där med ögon och öron öppna för att utmana, hjälpa och inspirera. Intervjuade pedagoger på en av förskolorna ser att barn lär av varandra när de får samspela själva. Det kan vara möjligt, då dessa pedagoger inte ser fri lek som ett lärtillfälle, men då pedagoger strävar efter de kunskaper som barn kan lära i samspelet med varandra utan vuxen. Vi tolkar det som att pedagoger har ett omedvetet lärtillfälle för barn. Pedagoger på Slottet ser på samspelet i lek mellan barn, och mellan barn och vuxen, som det viktigaste för barns utveckling. Då alla barn inte kan tolka leksignaler, men de lär i samspel med någon som kan mer, både av barn och vuxen. Det visar hur samspelet är en viktig del för barns utveckling och det är i lek som barn utvecklas mest, samtidigt som lek och lärandet ses som två olika begrepp. Då pedagoger beskriver hur barn utvecklas då barn samspekar i lek tolkar vi att pedagoger borde kunna uppfatta lek och lärande som en helhet.

6.6 Kompetent barn

I analysen ser vi det som att pedagoger på Borgen förutsätter ett kompetent barn. De utgår från barns intresse. De anser då att barn kan stimuleras och utvecklas efter sina intressen och erfarenheter. De utgår ifrån att barn lär sig genom lek och att vara aktiva med en medlöpande pedagog som fångar situationen, utmanar barn i att tänka, reflektera och uttrycka sig, samt att de enligt utvecklingspedagogiken tar tillvara barns idéer och frågeställningar. Hur de övriga intervjuade pedagoger förhåller sig mot barn skiljer sig åt. Det visar på förhållningsätt där man ser på barn som kompetent genom att barn själv konstruerar sin omvärld utan att pedagoger synliggör omvärlden. Möjligen finns det pedagoger som inte ser barn som kompetenta utan att barn skapas av andra. Utifrån barns erfarenheter vägleds och utvecklas barn av någon som kan mer och med hjälp av lek, men utmanas inte i sina tankar. Den miljö och de förväntningar som finns runt barn anpassar sig barn oftast efter.

7. Diskussion

I detta avsnitt kommer metoddiskussion och resultatdiskussion att presenteras.

7.1 Metoddiskussion

Undersökningen har gjorts utifrån en kvalitativ analys vilket ger en bred tolknings- möjlighet utifrån de intervjuades ord, tankar och reflekterande kring lek (Denscombe, 2006). Vid intervjutillfällena upplevde vi det som positivt att en av oss var den som intervjuade och den andra var fältantecknare och kunde se de icke talande orden hos dessa pedagoger, detta tillförde oss observation över dem intervjuades kroppsspråk. Vid intervjutillfället valde vi att låta förskolornas pedagoger få veta vad forskningen handlade om, för att få del av deras spontana tankar. Vi upplevde att de var lite osäkra på om de gav oss de svar vi ville höra. Resultatet visade att vi troligen fick mer spontana och trovärdiga svar, då vi gav dem information om vad studien handlade om vid intervjutillfället. Vid intervjutillfällena hade vi vid två tillfällen ett bortfall på en pedagog. Gruppintervjuerna visade sig vara mer diskussionsbenägna i de grupper där två pedagoger deltog. Vid intervjutillfället där tre pedagoger deltog upplevde vi att en pedagog var mer osäker, när vi försökte få med henne i diskussionen genom att fråga hur tänker du? eller vill du tillägga något?

7.2 Resultatdiskussion

Då det var begreppen erfarenhet, kompetent barn, lek, lärande, omvärld och samspel som tydligt synliggjordes i vår litteraturredel, valde vi att analysera intervjuerna utifrån dessa begrepp. Vi anser att de är viktiga då olika forskare tar upp dem samt att de har betydelse för pedagogers uppdrag utifrån Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010).

I studien utifrån vår litteratur och de gruppintervjuer som vi har gjort har det framkommit många infallsvinklar på hur pedagoger uppfattar lek i förskolan. Det har visat på olika uppfattningar om förändringen utifrån att läroplanen reviderades 2010. Dessa olika uppfattningar tror vi till viss del kan bero på pedagogers olika sätt att tolka läroplanen, hur man individuellt och i arbetslaget arbetar i verksamheten för att försöka nå upp till strävansmålen. Då vi ser till begreppen leksituation och lärtillfälle anser vi att resultaten överensstämmer med vår litteraturredel som visar hur en förändring skett på hur man uppfattar dessa begrepp. Pedagoger uppfattar lek olika då deras syn på dessa begrepp är olika utifrån de kunskaper de har. Intervjuade pedagoger skiljer på lek och lärande och anser utifrån deras arbetsätt att det är viktigt att den vuxna deltar i leken. Med detta som arbetsätt tolkar vi det som att det kan ske en dold styrning mot att normalisera barn utifrån Tullgrens (2003)

forskning. Utifrån svaren från de intervjuade, tolkar vi det som att pedagoger anser att det är viktigare att barn får utföra lek än att man ser det som ett lärande och att dessa intervjuade pedagoger grundar sina tankar om lek utifrån Pedagogiska programmet (1987). Vår tolkning av detta bygger på att i Pedagogiska programmet (1987) är omsorg och fostran viktigast. Pedagoger förhåller sig till lek enligt Ljung-Djärf & Tullgren (2011) då det genom att ge lek tid, utrymme och deltar i lek på det villkor. För dessa pedagoger är lärande något annat, det är exempelvis när man arbetar med matematik eller naturvetenskap. Pedagogerna menar att barn ska bli socialiserade genom växelspel mellan barn och omgivningen, därför ska vardagsaktiviteter med tematiskt arbetsätt genomsyra verksamheten (SOU, 1987:3). Vi tolkar dessa pedagogers förhållningsätt till att de anser sig arbeta utifrån den nya Lpfö 98/10, när de kopplar samman sitt arbetssätt med Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010). Dessa intervjuade pedagoger har åldersblandade grupper och sätter ihop barn som kan utveckla varandra i lek.

Utifrån svaren från andra intervjuade pedagoger tolkar vi att de arbetar utifrån Lpfö 98 (Utbildningsdepartementet, 1998) där det beskrivs att lek och lärande är en viktig del. De ser skilt på lek och lärande men resultatet visar bristande kunskaper om läroplanen, då de inte kan koppla sina styrda lärandesituationer till lek och som lärande. Lärandet sker i ett konkret sammanhang med ett tematiskt arbete under bestämda tider. Det sker utifrån barns erfarenhet och det barn vill lära. Fri lek sker under en annan tid av dagen. Då det bara är en av förskolorna som vi intervjuade som beskriver lek och lärande som en helhet vill vi stärka deras uppfattning enligt Lillemyrs forskning (2002), som visar att lek är viktig på grund av det egenvärde den har för barn, och för att den har grundläggande betydelse för barns lärande och utveckling.

I ett konkret sammanhang med tematiskt arbete förväntas barns lärande ske från helheten till delarna (Utbildningsdepartementet 1998/2006a, SOU 1997:157). Vilken ska ske under hela dagen, som den nyare forskningen och den reviderade läroplanen förespråkar. Pedagoger i intervjuerna uttrycker att de styr barn i olika situationer som exempelvis när de erbjuder barn naturvetenskapliga material, som finns tillgängligt för barn att utforska i sin omgivning. Vid dessa tillfällen som pedagoger uttrycker att de styr verksamheten funderar vi över om det egentligen inte är så att de vid dessa tillfällen faktiskt stimulerar barn till lärtillfälle. Williams (2006) menar att lek är viktig samt hur miljön och att pedagogers agerande är av betydelse för vad barn lär. Vår diskussion är om pedagoger inte styr barns lek, utan det är ett sätt för pedagogerna att uttrycka sig? I vår analys ser vi det som man använder sig av att observera barn i ostörda situationer för att sedan bemöta och utmana dem efter deras mognad i en styrd

verksamhet. Vi tror att om pedagoger uppfattat lek och lärande som ”ett” och även använt spontana tillfällen för att utveckla barn, så hade det kanske synliggjorts mer hur de uppfattar och utvecklar barns kompetens i sin verksamhet. Det kan handla om svårigheten att förankra läroplanen med förhållningsättet. Johansson (2003) nämner att det krävs aktiva och lyhörda pedagoger för att hjälpa barn i deras lärande eftersom lek inte är fri från rangordning, makt och positioneringar. Resultat från våra intervjuer om pedagogers uppfattningar om lek, överensstämmer med Hjort (1996) där verksamheten är uppdelad i vuxenstyrda aktiviteter, rutinsituationer och fri lek. Det är möjligt att intervjuade pedagogers uppfattningar grundar sig på att de arbetar med en inriktning där lärande är tydligt, eftersom barns lärande följer barns utveckling och ses som viktigare än lek. Det vi diskuterar är när pedagoger är passiva i fri lek. Vilket gör att det lätt kan bli kortvarig, stereotypisk och djupet och den utvidgade kunskapen samt kvalitén går förlorad (Öhman, 2011). Man skulle även kunna se det som att pedagoger uppfattar fri lek, där kunskap och lärande måste ses utifrån barns erfarenheter samt sociala och kulturella livsvärld där samspel, kommunikation och hur lärandesituationen erfars har betydelse (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007).

Utifrån svaren från andra intervjuade tolkar vi att pedagoger är pålästa, intresserade och arbetar för att uppnå uppdraget och sträva mot målen i Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010). Några pedagoger berättar i intervjun att de nyligen varit på föreläsning om lek som lärande. De kopplar lek och lärande till Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010), oavsett om det är lek med naturvetenskapliga material eller fri lek. Barn är nyfikna och intresserat av lek och kan utvecklas i sitt lärande, det är pedagogers uppgift att knyta samman dessa begrepp. Lek är lärande och detta vill vi koppla till utvecklingspedagogiken där det krävs att pedagoger har förhållningsätt utifrån Lpfö 98/10. Utifrån litteraturstudien överensstämmer resultatet i stora delar med Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003), då de menar att lek är en viktig grund för barns lärande. Det finns pedagoger i intervjuerna som använder sig av lek där de aktivt deltar för att göra det möjligt för barn att få ett lärtillfälle, exempelvis lär sig barn matematik när de bygger med klossar. Här ser vi det som att pedagoger använder en arbetsmetod, ett förhållningsätt för att sträva efter uppdraget utifrån Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010). Deras resultat utifrån intervjun visar på att de förhåller sig enligt Johansson (2003) då de stödjer barns lärande då de ser och förstår det barn gör som lärande. De använder sig av att dokumentera för att upptäcka barns lärande som är ett sätt är att avvakta och iakttä. Deras syn på lek är då utgångspunkten, att barn är meningskapande och har viktiga saker för sig som handlar om upptäckter och lärande (Johansson, 2003).

Resultaten visar att med en ny kunskap om den reviderade läroplanen så uppfattar pedagoger lek och lärande som en helhet utifrån kompetenta barns omvärld, erfarenhet och samspel. Då det var pedagoger i intervjuerna som berättade hur de lärde barn lek, att alla barn inte kunde lek och hur man som vuxen fanns för det barn som inte har lek naturligt i sig, funderade vi över om man ser ett kompetent barn. Pramling Samuelsson och Mårdsjö Olsson (2007) har funnit tre olika sätt att se på barns lärande, varav ett är där pedagoger tror på barns förmågor. Troligtvis ser pedagoger i detta fall inte ett kompetent barn utan pedagoger ser på barns lärande på ett annat sätt, efter mognad, där förmåga och oförmåga syns i kunskap och produkt. Dessa pedagoger ser inte ett kompetent barn, utan uttrycker att det är när vuxna styr som ett lär tillfälle sker för barn. Vilket barn sedan befäster i sin lek när vuxna inte styr.

Det framkommer även olika åsikter från pedagoger på varför läroplanen har reviderats. Någon tror att det var pedagoger som upplevde hur viktig fri lek är och att den därför reviderats, Någon instämmer då hon tror att fri lek glömdes bort läroplanen skrevs första gången. Deras svar kan eventuellt tyda på en bristande kunskap eller uppfattning om Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010).

8. Sammanfattning

Studien visar hur synen på lek har förändrats från 1900-talet och fram till idag, då pedagoger arbetar utifrån den reviderade läroplanen. Lek i förskolan är av stor betydelse för barn, då barn på ett lustfyllt sätt leker, utvecklas och lär. De begrepp som framförallt valts att använda i studien är hämtade från utvecklingspedagogiken och är omvärld, kompetent barn, samspel, lek, lärande och erfarenheter. I litteraturdelen beskrivs leks utveckling från 1900-talet fram till 2000-talet samt hur lek fått en ny betydelse. Vi har utifrån tre gruppintervjuer studerat hur pedagogers uppfattningar om lek i förskolan kan uppfattas och hur de arbetar utifrån sitt uppdrag då läroplanen reviderats 2010. Utvecklingspedagogiken (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003) har används som teoretiskt analysredskap.

Syftet med undersökningen var att ta reda på hur pedagoger i verksamheten uppfattar barns lek i förskolan, utifrån att läroplanen reviderades 2010 och hur pedagoger förhåller sig till utveckling av lek och lärande efter denna förändring. Utifrån gruppintervjuerna på tre förskolor var vårt mål att få svar på vår frågeställning, hur uppfattar pedagogerna om betydelse av lek i förhållande till läroplanens förändrade uppdrag i förskolan?

Resultatet av vår undersökning blev att lek och lärande uppfattas olika. Intervjuade pedagoger på en förskola uppfattar lek och lärande som en helhet medan pedagoger på de två andra intervjuade förskolorna ser på lek och lärande som två skilda helheter. Pedagoger på de tre intervjuade förskolorna är alla överens om att lek är en glädje för barn och att det är roligt att leka. Hur pedagoger uppfattar lek i förhållande till att läroplanen reviderades 2010 så anser de intervjuade på en förskola att man tänker mer utifrån läroplanen och då framför allt i de nya tilläggen och måluppfyllelsen. På en annan förskola anser de intervjuade att det var pedagoger som upplevde hur viktig lek var och att det var därför läroplanen reviderades. Pedagoger som intervjuades på den tredje förskolan tror att man idag ser på lek med helt andra ögon och att synen på lek ändrats tidigare än läroplanen reviderades.

8.1 Framtid

I samband med att Lpfö 98 reviderades erbjöds de som arbetar inom förskolan att gå en utbildning om den reviderade läroplanen 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010). Vi anser att det kan vara av betydelse hur pedagoger väljer att tolka och arbeta för att uppnå uppdraget i verksamheten. Utifrån studiens resultat diskuteras om det inte vore till nytta för förskolor idag att jämföra sig med andra förskolor när man exempelvis diskuterar och reflekterar över begrepps betydelse. Det visade sig att det bara var en av de förskolorna som vi intervjuade som nämnde ”utvärdering” och ”reflektioner av lekens innehåll”. Man säger att

pedagoger ska utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för barns lärande. I den reviderade läroplanen Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010) har ett kapitel tillkommit där bland annat innehållet av barns lek ska utvärderas, reflekteras över och möjliggöra en utveckling för barn. Detta för att pedagoger ska utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för barns lärande. Det blir lätt att en förskola som exempelvis arbetar med en arbetsmetod som strävar efter en speciell inriktning, får alla pedagoger att tänka och tolka utifrån detta. Jämför man sig med en annan förskola får man andra tolkningar som kan ge bredare kunskaper att utveckla sin förskolas verksamhet.

Det Lpfö 98/10 (Utbildningsdepartementet, 1998/2010) vill är att pedagoger i framtiden ska sträva efter att utifrån läroplanen kunna se på lek och lärande som en helhet. Där pedagoger ser och uppfattar barns lek som lärande. Det är inte bara i Sverige utan Lillemyrs, Søbstats, Marders och Flowerdays (2011) studie visade barn i hela världen leker och att lek och lärande är en viktig del samt hur man i världen ser positivt på lek som lärande. Vi vill i detta sammanhang poängtera Ljung-Djärf och Tullgren (2011) med sin idé om ett vidgat lekbegrepp som innebär att leken ses i ett större sammanhang där leken innefattar låtsaslekar, regellekar, spel, skapande verksamhet, upptäckande och forskande. De definierar lek med att den förutsätter barns lust, engagemang, kreativitet, motivation och engagemang. Vi håller med Ljung-Djärf och Tullgren om att ett vidgat lekbegrepp kan vara en metod för pedagoger i förskolan att bemöta och hantera lek i framtiden.

Resultatet i studien gör oss nyfikna på om man genom ökad kunskap och förståelse om forskning och den reviderade läroplanen, får pedagoger att uppfatta lek som mer lärande i förskolan?

Referenslista

- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Edwards, John (2011). *Challenges in the social life of language [Elektronisk resurs]* /. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Forskningsetniska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet
- Fröbel, Friedrich (1995). *Människans fostran*. Lund: Studentlitteratur
- Hjorth, Marie-Louise (1996). *Barns tankar om lek: en undersökning av hur barn uppfattar leken i förskolan*. Diss. Lund : Univ.
- Johansson, Eva (2003). *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Statens skolverk
- Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1152>
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2007). *"Att lära är nästan som att leka": lek och lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (1996). *De små mästarna: om den fria lekens pedagogik*. Stockholm: HLS
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lillemyr, Ole Fredrik (2002). *Lek - upplevelse - lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber
- Lillemyr Ole Fredrik, Frode Søbstad, Kurt Marder, Terri Flowerday. (2011) *A Multicultural Perspective on Play and Learning in Primary School*. < Hämtad från <http://dx.doi.org/10.1007/s13158-010-0021-7> > Publicerat 2011-03-00. Hämtad 2012-11-02.
- Lindgren, A-L, 2002, Den "nyttiga" leken. *Locus* 2, 22-33
- Lindqvist, Gunilla (1997). *Små barns lek: vuxnas gestaltning och barns meningsskapande*. Karlstad: Högskolan. i Karlstad
- Ljung-Djärf Agneta & Tullgren Charlotte, (2011). *Lek och lärande i förskolan*. I Mona Holmqvist, (red.) (2011). *Skolan och läraruppgiften: att bli och vara lärare*. (ss. 27–39). 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Läroplan för förskolan: Lpfö 98*. (1998). Stockholm: Utbildningsdepartementet., Regeringskansliet
- Läroplan för förskolan Lpfö 98*. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket

- Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>
- Löfdahl, Annica (2002). *Förskolebarns lek: en arena för kulturellt och socialt meningsskapande*. Diss. Karlstad: Univ., 2002
- Noren-Björn, Eva (2003), Lek forskar fronten. i Folke-Fichtelius, Maria, Jancke, Noren-Björn, Eva, Harriet & Wiklund Dahl, Eva, red. (2003). *Barnens lek*. Solna: Fortbildningsförl.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2003). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Mårdsjö Olsson, Ann-Charlotte (2007). *Grundläggande färdigheter - och färdigheters grundläggande*. Lund: Studentlitteratur
- Sommer, Dion, Pramling Samuelsson, Ingrid & Hundeide, Karsten (2009). *Child perspectives and children's perspectives in theory and practice*. Dordrecht: Springer
- SOU(1972:26) 1968 års Barnstugeutredning (1977[1972]). *Förskolan: betänkande. D. 1*. Stockholm: Liberförlag/Allmänna förlaget.
- SOU(1972:27) 1968 års Barnstugeutredning (1979[1972]). *Förskolan: betänkande. D. 2*. Stockholm: Liberförlag/Allmänna förlaget.
- SOU 1987:3 Pedagogiskt program för förskola *Pedagogiskt program för förskolan*, (1987). Stockholm: Kundtjänst, Allmänna förlaget. [distributör]
- Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=336>
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Thulin, Susanne (2006). *Vad händer med lärandets objekt?: en studie av hur lärare och barn i förskolan kommunicerar naturvetenskapliga fenomen*. Licentiat-avhandling. Växjö : Växjö universitet, 2006
- Tullgren, Charlotte (2003). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2004
- Welén, Therese (2003). *Kunskap kräver lek*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
- Williams, Pia (2006). *När barn lär av varandra: samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber
- Öhman, Margareta (2011). *Det viktigaste är att få leka!* Stockholm: Liber

Bilagor

Intervjuguide

Forskningsfrågor

Intervjufrågor för diskussion.

<ul style="list-style-type: none"> • Lärtillfälle eller leksituation?	<ul style="list-style-type: none"> • Det finns forskning som säger att lek och lärande hör samman, hur tänker ni om detta? • I läroplanen står det att leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan. Hur arbetar ni för att sträva efter uppdraget i Lpfö 98/10 med tanke på lek och lärande i förskolan?
<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogens uppfattning om leken i förskolan?	<ul style="list-style-type: none"> • Varför tror ni att barn leker i förskolan? • Har ni ”frilek” på er förskola och varför har ni det? • Hur förhåller ni er som pedagoger till barns lek? • Tror ni att pedagogers uppfattning om leken har ändrats efter att Lpfö reviderades 2010?

